

# SABIEDRĪBAS IESAISTE PAŠVALDĪBAS DARBĀ

---

Iceland   
Liechtenstein  
Norway **Active  
citizens fund**

 **Delna**  
SABIEDRĪBA PAR ATKLĀTĪBU  
TRANSPARENCY INTERNATIONAL  
LATVIJAS NODAĻA

# KONSULTATĪVĀS PADOMES UN KOMISIJAS

- Pašvaldība var izveidot, taču tas nav obligāti.
- Mērķis: iesaistīt sabiedrību atsevišķu pašvaldības funkciju vai uzdevumu pildīšanā.
- Būtiski, lai vismaz 50% no konsultatīvās padomes un komisijas locekļiem ir sabiedrības grupu, kurus skar konkrētais jautājums, pārstāvji. Sastāvā var būt arī domes deputāti.
- Par darbu konsultatīvajā padomē vai komisijā var noteikt atlīdzību.

## PIEMĒRS:

Jaunatnes lietu konsultatīvā padome, Senioru konsultatīvā padome, Sporta lietu konsultatīvā padome.

# PUBLISKĀ APSPRIEŠANA

- Pašvaldība rīko pēc **iedzīvotāju\***, **iedzīvotāju padomes**, **domes** vai **domes priekšsēdētāja iniciatīvas**.
- Mērķis: veicināt iedzīvotāju līdzdalību vietējas nozīmes jautājumu lemsnā un ievērot iedzīvotāju intereses.
- Publiskās apspriešanas ilgums ir vismaz 30 dienas.
- Iedzīvotāji savu viedokli var izteikt mutvārdos vai rakstiski.
- Ja kādi viedokļi netiek ņemti vērā, domei ir pienākums norādīt to noraidīšanas iemeslus.
- Atkārtotu publisko apspriešanu var rīkot ne agrāk kā pēc gada.
- Publisko apspriešanu nerīko par:
  - pašvaldības budžetu,
  - pašvaldības pakalpojumu maksu,
  - nodokļu vai nodevu likmēm,
  - pašvaldības amatpersonu iecelšanu amatā un atbrīvošanu no tā,
  - pašvaldības iekšējās darba organizācijas jautājumiem,
  - jautājumiem, kas ir citu institūciju kompetencē.

\*pašvaldība var noteikt minimālo iedzīvotāju skaitu, kāds nepieciešams šādai apspriešanai un tas ir meklējams pašvaldības nolikumā.

## PIEMĒRS:

Pašvaldība ir izstrādājusi projektu ietves, apgaismojuma un skvēra izveidošanai pilsētas zaļajā teritorijā. Par šo projektu uzzina vietējās attīstības biedrības "Mums nav vienalga" aktīvisti un iniciē publisko apspriešanu (savācot nepieciešamo parakstu skaitu), lai paustu plašākas sabiedrības grupas viedokli par izstrādāto projektu un tā atbilstību iedzīvotāju vajadzībām. Pašvaldība aicina publiskās apspriešanas laikā sniegt ierosinājumus iespējamiem projekta uzlabojumiem.

# KOLEKTĪVAIS IESNIEGUMS

- Pašvaldības dome kolektīvo iesniegumu izskata nākamajā kārtējā domes sēdē pēc saņemšanas.\*
- Iesniedz Latvijas Republikas pilsoņi, kuri iesnieguma iesniegšanas dienā:
  - sasnieguši 16 gadu vecumu,
  - kuru dzīvesvieta ir deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā VAI
  - kuriem pieder likumā noteiktajā kārtībā reģistrēts nekustamais īpašums šajā teritorijā.
- Domes sēdē, kurā izskata kolektīvo iesniegumu, piedalās personas, kas pilnvarotas pārstāvēt iesniedzējus.
- Iesniedzēju skaits atkarīgs no pašvaldības iedzīvotāju skaita.

\*pēc iesnieguma saņemšanas un pirms tā iekļaušanas domes sēdes darba kārtībā pašvaldība septiņu darbdienu laikā izvērtē tā atbilstību Pašvaldību likuma prasībām.

NOVADA PAŠVALDĪBA	VALSTSPILSĒTAS PAŠVALDĪBA	RĪGAS VALSTSPILSĒTAS PAŠVALDĪBA
→ līdz 15 000 iedzīvotāju – 100 iesniedzēju,	300 iesniedzēju	2000 iesniedzēju
→ no 15 000 līdz 30 000 iedzīvotāju – 200 iesniedzēju,		
→ vairāk nekā 30 000 iedzīvotāju – 300 iesniedzēju.		

## PIEMĒRS:

Novada pašvaldībā ar 34 556 deklarētajiem iedzīvotājiem aktīvo iedzīvotāju grupa, kuru neapmierina pašvaldības komunikācija ar sabiedrību un padotībā esošajām iestādēm, izmantojot platformu manabalss.lv, savāc 324 iedzīvotāju parakstus. Grupas līderis iedzīvotāju vārdā, kuri ir parakstījušies, iesniedz kolektīvo iesniegumu pašvaldības domei ar lūgumu izstrādāt pašvaldībai savu ētikas kodeksu, kas būtu saistošs visiem domē nodarbinātajiem un noteiktu ētikas un morāles normas ikdienas darba pienākumu pildīšanā.

# IEDZĪVOTĀJU PADOME

- Pašvaldība var izveidot, bet tas nav obligāti. Iedzīvotāji var ierosināt iedzīvotāju padomes izveidi.
- Mērķis: nodrošināt vietējo kopienu iedzīvotāju interešu pārstāvību un pašvaldības teritorijas attīstību, veicinot iedzīvotāju savstarpējo sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam.
- Padomes locekļi tiek ievēlēti no vietējās kopienas vidus. Par padomes locekli var būt:
  - fiziska persona no 16 gadu vecuma,
  - Latvijas Republikas pilsonis vai tāds Eiropas Savienības pilsonis, kurš nav Latvijas Republikas pilsonis, bet ir reģistrēts Fizisko personu reģistrā.
- Padomē nevar būt domes deputāti, pašvaldības izpilddirektors vai viņa vietnieks.
- Padomes locekļus ievēlē:
  - fiziskas personas no 16 gadu vecuma,
  - Latvijas Republikas pilsoņi vai tādi Eiropas Savienības pilsoņi, kuri nav Latvijas Republikas pilsoņi, bet ir reģistrēti Fizisko personu reģistrā.
- Padome skata jautājumus par un iesniedz par tiem lēmumprojektus:
  - pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību,
  - pašvaldības kultūras dzīvi un kultūras mantojuma saglabāšanu,
  - saimniecisko darbību pašvaldības administratīvajā teritorijā un tās atbalstu.

## PIEMĒRS:

Zvejnieku novada iedzīvotāji no sava vidus ir ievēlējuši iedzīvotāju padomi, kurā darbojas visdažādākie cilvēki – vietējais uzņēmējs, pensionāru biedrības vadītāja, vietējās skolas skolotāja, jaunā māmiņa, kas pārvākusies uz dzīvi laukos no Rīgas, un 17 gadīgs jauniešis, kas vasarā novada jauniešiem organizē dažādus brīvā laika pavadīšanas pasākumus. Padomes locekļi regulāri tiek ar novada iedzīvotājiem, apzina to vajadzības un nodot tās tālāk pašvaldības administrācijai un domes deputātiem, sniedz viedokli par dažādiem pašvaldības kompetencē esošiem jautājumiem, kas skar teritorijas labiekārtošanu, kultūras un sociālo dzīvi, kā arī iedzīvotāju labklājību.

Iedzīvotāju padomes izveide un darbība parasti ir atrunāta iedzīvotāju padomes nolikumā, skat. piemēru Saldus novada iedzīvotāju padomes nolikums

<https://likumi.lv/ta/id/341591-saldus-novada-iedzivotaju-padomes-nolikums>

# LĪZDALĪBAS BUDŽETS

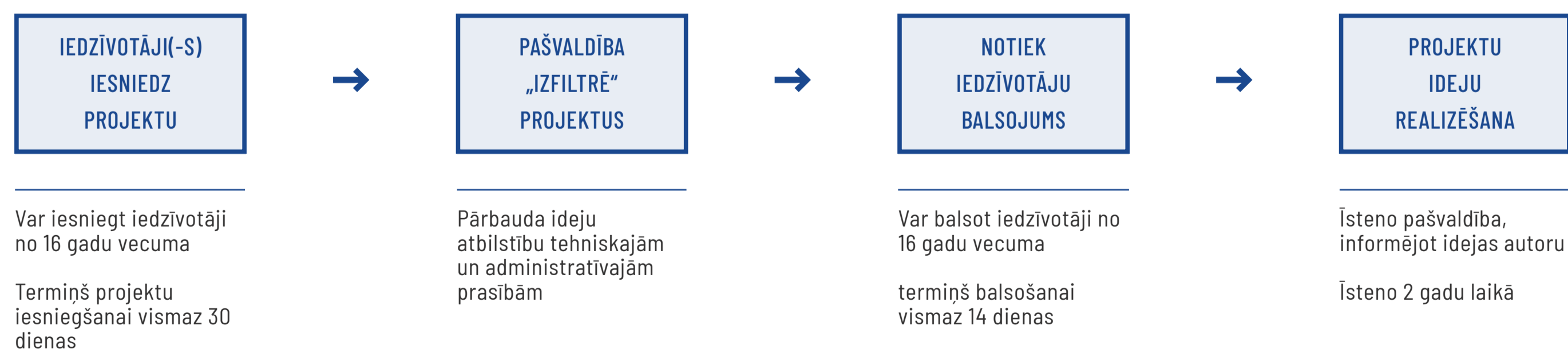
- Pašvaldībām obligāti jāievieš no 2025. gada. Pašvaldība paredz finansējumu, par kura izlietojumu lemj pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāji, iesniedzot projektu idejas.
- Mērķis: veicināt pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju iesaisti teritorijas attīstības jautājumu izlemšanā.
- Projektu idejas var iesniegt:
  - fiziskas personas no 16 gadu vecuma VAI
  - biedrība vai nodibinājums, kurā nav pašvaldības dalības.
- Par projektu idejām tiek organizēts balsojums, kurā var piedalīties pašvaldības administratīvajā teritorijā deklarētas fiziskās personas no 16 gadu vecumu.
- Projekta īstenošanu pašvaldība uzsāk triju mēnešu laikā pēc projektu konkursa rezultātu paziņošanas un īsteno divu gadu laikā.

## PIEMĒRS

Pašvaldība "Jaunā Zeme" izsludina līdzdalības budžeta konkursu un aicina iedzīvotājus iesniegt projektu idejas pašvaldības piederošās teritorijas ap bijušo rūpniecības rajonu attīstībai. Aktīvie dzīvotāji, vietējās pilsoniskās sabiedrības organizācijas ar neizsīkstošu enerģiju iesaistās iniciatīvu un iespējamo projekta ideju apzināšanā un attīstīšanā un iesniedz teritorijas attīstības projektus pašvaldībai. Projektu iesniedzēji visdažādākajos veidos uzrunā mazāk aktīvo sabiedrību, visus, kas ir vismaz 16 gadus veci, un stāsta par iesniegtajam projektu idejām, un mudina par tām balsot. Konkursā uzvar projektu idejas, kas ieguvušas vislielāko sabiedrības atbalstu, un pašvaldība apņemas tās īstenot.

Gulbenes novads ir ieviesis līdzdalības budžetu jau 2020. gadā. Līdz šim īstenotas tādas iedzīvotāju iniciatīvas kā Gulbenes skvēra labiekārtošana, vairāku rotaļu laukumu izveide Gulbenes pilsētā un novadā, daudzfunkcionālas estrādes būvniecība Lizumā, ielu apgaismojuma izbūve Tirzas pagastā (vairāk informācijas <https://balso.gulbene.lv/>).

## LĪZDALĪBAS BUDŽETA PROCESS PAŠVALDĪBĀ



# PAŠVALDĪBAS REFERENDUMS\*

→ Pašvaldības referendumu var rīkot par:

- pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju vai tās grozījumiem – divu mēnešu laikā pēc to apstiprināšanas,
- domes lēmumu, ar kuru pašvaldība ierosinājusi tādas jaunbūves būvniecību, kam piemērojama ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra – mēneša laikā pēc attiecīgā domes lēmuma publicēšanas pašvaldības tīmekļvietnē,
- domes atlaišanu – nevar ierosināt gadu pēc domes sanāksšanas un gadu pirms domes pilnvaru beigām.

→ Mērķis: veicināt vietējās pašvaldības iedzīvotāju līdzdalību vietējās nozīmes jautājumu lemsnā.

→ Pašvaldība rīko referendumu, ja par tā ierosināšanu parakstījušies:

- Rīgā ne mazāk kā 10 procentu,
- pārējās pašvaldībās ne mazāk kā 15 procentu,
- jautājumā par domes atlaišanu ne mazāk kā 30 procentu no to iedzīvotāju skaita, kuri pēdējās domes vēlēšanās vēlēšanu dienā bija iekļauti attiecīgā vēlēšanu apgabala vēlētāju sarakstos.

## KAS IEROSINA REFERENDUMU UN PIEDALĀS TAJĀ

Latvijas pilsonis un Eiropas Savienības pilsonis, kurš nav Latvijas pilsonis, bet ir reģistrēts Fizisko personu reģistrā.

Sasniedzis 18 gadu vecumu.

Dzīvesvieta ir reģistrēta VAI pieder reģistrēts nekustamais īpašums attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

→ Referendumam nodotais jautājums tiek atbalstīts, ja:

- piedalījusies ne mazāk kā viena trešdaļa no to balsotāju skaita, kuri pēdējās domes vēlēšanās vēlēšanu dienā bija iekļauti attiecīgā vēlēšanu apgabala vēlētāju sarakstos,
- vairāk nekā puse no pašvaldības referendumā piedalījušos balsotāju skaita nobalsojusi par jautājuma atbalstīšanu,
- jautājumā par domes atlaišanu – ja par domes atlaišanu nobalso vairākums balsotāju un vismaz divas trešdaļas no pēdējās domes vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita.

→ Pašvaldības referenduma rezultāts ir galējs un pašvaldībai saistošs.

## PIEMĒRS

Pašvaldība "Jūras Zeme" novada teritorijā plāno būvēt atkritumu poligonu. Iedzīvotāji to nevēlas, tāpēc vāc parakstus par referendumu rīkošanu. Referendumā tiek uzdots jautājums "Vai pašvaldībai būvēt atkritumu poligonu tās teritorijā?" un referendumā balsojumā jāizvēlas tikai viena atbilde "Jā" vai "Nē".

\*Atbilstoši Vietējo pašvaldību referendumu likumam, kas pieņemts 2022. gada 17. martā <https://likumi.lv/ta/id/331194>

# SABIEDRĪBAS IESAISTE PAŠVALDĪBAS DARBĀ

IESAISTES VEIDS	KONSULTATĪVĀS PADOMES UN KOMISIJAS	PUBLISKĀ APSPRIEŠANA	KOLEKTĪVAIS IESNIEGUMS	IEDZĪVOTĀJU PADOME	LĪDZDALĪBAS BUDŽETS	PAŠVALDĪBAS REFERENDUMS*
<b>KAS IEROSINA?</b>	Pašvaldība	iedzīvotāji, iedzīvotāju padome, dome vai domes priekšsēdētājs.  <b>! Dome var noteikt minimālo iedzīvotāju skaitu, kas ir nepieciešams apspriešanai. Skat. pašvaldības nolikumu.</b>	16 gadu vecumu sasniegušie Latvijas pilsoņi, kuri deklarēti vai kuriem pieder nekustamais īpašums pašvaldības teritorijā.  <b>! Ierosinātāju jeb iesniedzēju skaits ir atkarīgs no pašvaldības iedzīvotāju skaita, skat. Pašvaldību likuma 56. pantu.</b>	Pašvaldība, ņemot vērā iedzīvotāju interesi par šo iesaistes veidu.	Projektu idejas ierosina iedzīvotāji no 16 gadu vecuma vai biedrības un nodibinājumi, kuros nav pašvaldības dalības.	iedzīvotāji no 18 gadu vecuma.  <b>! Rīgā ne mazāk kā 10 procentu, pārējās pašvaldībās ne mazāk kā 15 procentu, jautājumā par domes atlaišanu ne mazāk kā 30 procentu no pēdējās domes vēlēšanās balsstiesīgo iedzīvotāju skaita.</b>
<b>KAS PIEDALĀS?</b>	iedzīvotāji, pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, domes deputāti.	iedzīvotāji	16 gadus vecumu sasniegušie Latvijas pilsoņi, kuri deklarēti vai kuriem pieder nekustamais īpašums pašvaldības teritorijā.	Fiziskas personas no 16 gadu vecuma, Latvijas Republikas pilsoņi vai tādi Eiropas Savienības pilsoņi, kuri nav Latvijas Republikas pilsoņi, bet ir reģistrēti Fizisko personu reģistrā.	Fiziskas personas no 16 gadu vecuma, biedrības vai nodibinājumi, kuros nav pašvaldības dalības.	Latvijas pilsoņi no 18 gadu vecuma vai pilsoņi, kuru dzīvesvieta ir reģistrēta vai kuriem pieder nekustamais īpašums attiecīgās pašvaldības teritorijā.
<b>KĀDAM MĒRĶIM PAREDZĒTS?</b>	Sniegt pašvaldībai konsultatīvu atbalstu dažādos jautājumos. Piemēram, jaunatnes jomā, sociālajos u.c. jautājumos.	Noskaidrot sabiedrības viedokli jautājumos, kas skar sabiedrības intereses un par kuriem sabiedrība ir izrādījusi interesi un iniciatīvu.	Panākt sabiedrībai būtiska jautājuma aktualizēšanu un izskatīšanu pašvaldības domes sēdē. Noskaidrot domes interesi jautājuma tālākā izskatīšanā un risināšanā, kā arī noraidījuma iemeslus.	Ar padomes locekļu starpniecību nodrošināt iedzīvotāju tiešu, regulāru un nepārtrauktu iesaisti pašvaldības darbībā.	Iespēja iedzīvotājiem īstenot pašvaldības teritorijas attīstības un labiekārtošanas projektus, kuri guvuši lielāko sabiedrības atbalstu. Tiek piedāvātas īstenošanai idejas, paredzot tām konkrētu budžetu un realizāciju.	Lemt jautājumus par pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju vai tās grozījumiem, domes lēmumu, ar kuru pašvaldība ierosinājusi jaunbūves būvniecību, kam piemērojama ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, un par domes atlaišanu.
<b>KĀDS IR IEGUVUMS?</b>	Pašvaldība noskaidro padomes, komisijas locekļu viedokli dažādos pašvaldības kompetences jautājumos.	iedzīvotāji pauž viedokli par kādu vietējai kopienai svarīgu jautājumu un pašvaldība par to ir informēta.	Domes dienaskārtībā nonāk pašvaldības iedzīvotāju skatījumā būtiski jautājumi, kuriem nepieciešams risinājums, uzlabojumi utt.	Iedzīvotāju padome var sniegt viedokli par iedzīvotāju vajadzībām un interesēm, kā arī sagatavot lēmumprojektus par tās kompetences jautājumiem.	Pašvaldība īsteno projektu idejas, kas guvušas lielāko sabiedrības atbalstu divos gados un atskaitās sabiedrībai par paveikto.	<b>! Referendumā pieņemtais lēmums pašvaldības domei ir saistošs un to nevar neievērot.</b>
	<b>NAV PAŠVALDĪBAI SAISTOŠI</b>	<b>NAV PAŠVALDĪBAI SAISTOŠI</b>	<b>NAV PAŠVALDĪBAI SAISTOŠI</b>	<b>NAV PAŠVALDĪBAI SAISTOŠI</b>	<b>PAŠVALDĪBAI SAISTOŠI</b>	

\*Atbilstoši Vietējo pašvaldību referendumu likumam, kas pieņemts 2022. gada 17. martā (<https://likumi.lv/ta/id/331194>)